

Hiven varhais- historiaa

- ”Yleisesti on esitetty, että suomalaisten alkukehto oli 6 000 vuoden takana Volga-joen ja Uralvuoriston välisissä metsissä. Uskottiin, että suomalaiset tulivat sieltä kivikaudella.
- ”**Geenitutkimusten** mukaan näyttää, että itäinen perimä on saapunut Suomeenkin vasta **2 000 vuotta sitten N-miesten** mukana ja että nämä miehet ovat tuoneet myös uuden kielen. Sitä ennen Suomessa puhuttiin saamensukuisia kieliä”.
- Eurooppalaiset kansat – myös suomalaiset - ovat sekoitus **Euroopan muinaisista metsästäjä-keräilijöistä - Lähi-idän viljelijöistä ja Idän arojen karjankasvattajista.**
- Saamelaisten, suomalaisten, venäläisten ja mordvalaisten geneeissä on lisäksi jotain mitä kutsutaan itäaasialaiseksi tai siperialaiseksi perimäksi. ”5–10 prosenttia suomalaisten perimästä on samanlaista kuin nykyisin Kiinassa ja Japanissa.
- *Lähde: Evolutiivisen genomiikan professori Päivi Onkamo, HS 3.3.2018)*

Joku on aina liikkeellä

- Karjalaisten erä- ja kauppareitit ulottuivat Pohjanlahdelle ja Vienanmerelle asti. Karjalan suunnalta verotettiin samalla lappalaisia, kveenejä (*kainuulaisia*) sekä myös Jäämeren rannalla asuneita norjalaisia.
- Novgorodin ja Ruotsin käymä pitkä kamppailu ”Suomesta” päättyi Pähkinäsaaren rauhaan vuonna 1323. Tämä raja jakaa suomalaisia sekä geneettisesti että kulttuurisesti vielä tänäkin päivänä. Itäsuomalaisten perimä poikkeaa länsisuomalaisista enemmän kuin brittien pohjoissaksalaisista.
- Ruotsin kuninkaiden organisoimana pirkkalaiset ottivat haltuunsa Perämeren ja läntisen Lapin 1200-luvun lopulta lähtien. Ruotsin kruunun verotusoikeus alkoi alueella vuonna 1544 lopettaen pirkkalaiskauden 1600-luvun alkuun mennessä.
- *Lähde: Määttäset (2006) s.16, M. Huovila, 1992*

Määttien ja Määttästen – suvuista on tehty useita sukukirjoja

- Määttä-sukuja on selvitelty usealla eri suunnalla Suomessa ja perustettu sukuseuroja, jotka ovat julkaisseet ainakin yhdeksän sukukirjaa, joista on Kansalliskirjaston Fennica- tietokannassa mainittuna kuusi: [LINKKI](#)
- Martti T. Määttäsen (*Määttästen sukuseura, Salo*) innostamana teetettiin 2000-luvun taitteen jälkeen Määttästen ja Määttä sukujen joukoissa useita isälinjaisia alkuvaiheen Y-DNA markkeritestejä (Y-12, Y-25 ja Y-35).
- ❖ Muolaan Määttästen talot asuttivat vävylinjan Kalloin/Määttäset, joiden jälkeläiset kuuluvat I-haploryhmään.
- ❖ Muut Määttänen-Määttä suvun suorat isälinjaiset sukuhaarat kuuluvat Suomen miesten yleisimpään N-haploryhmään, johon noin 60% suomalaisista miehistä kuuluu.

Määttä / Määttäin Kannaksella Muolaassa

- Ensimmäisissä säilyneissä veroasiakirjoissa 1500-luvun alkupuolelta Määttä/Määttäin -sukunimisiä talollisia on Viipurin läänin lisäksi Savonlinnan ja Pohjanmaan lääneissä. Savonlinnan seudun Määttä/Määttäin -nimiset henkilöt katoavat luetteloista – heidän on arveltu siirtyneen 1600-luvulla mm. Käkisalmen lääniin ja Inkerinmaalle.
- Kannaksen Muolaan pitäjän Määttälän kylä on kirjoilla ensimmäisten maakirjojen aikaan 1540-luvulla. Vuonna 1571 Määttälässä maksoi veroa Heikki Kalloin, jonka otaksutaan olleen talon vävyn. Sukukunta otti käyttöönsä lopullisesti talonsa Määttänen nimen vuonna 1688. Lähde: *Määttästen suvusta, toim. Määttänen M.T., 2006 ja 2010*
- Muolaan Määttäsen miessukulinjat kuuluvat **I-haploryhmään**. I-haplone miehet ovat tulleet Suomeen lännestä asuttaen pääasiassa rannikkoseutuja Satakuntaa ja Pohjanmaata - jokunen heistä siirtyi idemmäs Savoan ja edelleen Kannakselle asti.

Pohjanmaan Laitasaaren Määttäset ja Määtät

- Pohjanmaalla Määttä näkyy asiakirjoissa jo vuonna 1546, jolloin Laitasaareen (*Muhokselle*) tuli **Simo Määttäinen** - ilmeisesti Savon suunnalta. Poikansa **Lauri** lienee jakanut isänsä kanssa tilan, jonka puolikkaalle asettui vuonna 1584 **Lauri Pekanpoika** (*sukulaisuus em. kanssa on epävarma*). Kolmas Määttä **Cauppi eli Jaakko Laurinpoika** kirjattiin kymmenysluetteloon vuonna 1588.
- Pohjanmaata hävitettiin Vanhan vihan (1575-1595) eli rappasotien aikaan, jolloin Määtän tilat poltettiin, mutta asujamisto selvisi hävityksestä.
- Ennen isoavihaan Laitasaarella oli seitsemän Määtän tilaa, joiden kaikkien asukkaat vaihtuivat isovihan jälkeen. Uudet asukkaat ottivat käyttöönsä myös Määttä-sukunimeä.
- *LÄHDE: Laitasaaren kylähistoriakirjat 1-3, Muhoksen Laitasaari-seura ry ja Vuotunki mielessäni, Kuusamon Määttä 500 vuoden sukuhistoria, M. Käkilehto 2021*

Kainuun Kuhmon ja Ristijärven Määtät

- Määtät ovat olleet jo varhain 1560-luvulla asuttamassa Kainuuta. Asutuksen on arveltu katkenneen rappasotien (1570-95) aikana ja alkaneen uudestaan 1600-luvun alkupuolella. Määttä on ollut 1620-luvulla Ristijärvellä ja Jormasjärvellä. Heidän oletettu lähtöseutunsa on lähteissä mainittu Tavinsalmeksi *Lähde: J. Keränen, Kainuun asuttaminen, 1984.*
- **Hannu Määtän** sukukunnan lähtöseutu lienee ollut Rantasalmen Ruokolahti, josta **Tuomas Määttä** karkasi väenotosta vuonna 1631. Hänen poikansa lienee ollut **Kuhmon Lentualla** asunut **Hannu Määttä** (k.1697), jossakin nykyisen Varajoen seudulla. Hänellä on ollut ainakin pojat Simon (k.1687) ja Hans (k.1688). Tästä sukuhaarasta ovat lähtöisin Kuhmon Niemisen ja Lammasperän sekä Timoniemen Määtät.
- **Ristijärvellä Lauri Määttä** lienee ensimmäisiä Määtän suvun edustajia, sillä hänet mainitaan vuoden 1605 manttaaliluettelossa. Tähän sukuun lienee kuulunut Pekka Määttä, jolla on ollut pojat Erik (1667-1731) ja Tapani (1686-1756).
- **Kuhmon Katerman Jöran Määttä** (s.n.1682-1743) asettui asumaan perheineen Katerman Moisalaan eli nykyiseen Määtänniemeeseen Hietaperässä - sukua on paljon myös Sotkamossa.
- *LÄHDE: Määttä Kainuun tervamailta toim. Kauko Määttä, 2012*

Sanginjärvi ja Sotkamo

- **Sanginjärvellä** on ensimmäinen maininta **Simo Määstä/ Määttäisestä** vuodelta 1598. Hän esiintyi luetteloissa vuoteen 1623, minkä jälkeen Pekka Määttä merkittiin veronkantoluetteloihin vuosina 1624–1654. *Lähde: Sanginjärven kylähistoria (toim. Vesala, E. & M. Savolainen, 2000)*
- **Sotkamon Johan Määttä** (s.n.1648-1742) sukukuntaa on talostellut Alasotkamolla, Jormasjärvellä ja Kajaanin Vuottolahdella.
- **Sotkamon Pahl Määttä** (s.n.1650-1690) sukua on talostellut Jormasjärvellä ja myöhemmin Kajaanissa.
- Jormaskylän Kalliolan **Simo Määttä** (n.1577-1650) poikia lienevät **Simo**, joka asusti Haapalanlahden Tuorinperää ja **Juho**, joka asusti Naapurivaaran Hyrkkään taloa. Simon jälkeen taloa piti poikansa **Pauli** ja Juhon jälkeen poikansa **Juho**. Paulin veljen pojat lienevät muuttaneen Kuusamoon. *Lähde: Vuotunki mielessäni..., M. Käkilehto, 2021.*

Kainuusta Määttä Kuusamoon

- Ruotsin kruunu antoi vuonna 1673 asutusplakaatin Lapinmaan asuttamisesta, mikä avasi sen ”portit” uudisasukkaille. Vuoden 1681 kruunun ja Paltamon sekä Sotkamon pitäjien välisen sopimuksen mukaan ne vapautuivat sotaväenotosta, mutta taloissa ei saanut olla kolmea työkykyistä miestä enempää, mikä kannusti lähtemään uudisasukkaaksi.
- Erityisesti lappalaisten asuttamaan Kuusamoon kohdistui poikkeuksellinen uudisasukasryntäys. Seutu talonpoikaistui nopeasti muutamassa kymmenessä vuodessa. Monista vastuksista selvinneet jäljelle jääneet harvat lappalaissuvut talonpoikaistuivat ja sulautuivat tulijoiden joukkoon.

Kuusamoon muuttaneet Määttät:

Alasotkamon Antti Simonp. Määttän pojat:

- Simo Antinp. (s.n.1650 k.1712) Tolva
- Antti Antinp. S.n.1657 k.1713) Vuotunki
- Heikki Antinp. (s.n.1660 k.1719) Suininki

Kitkan Vasaraperälle, nimismies (em. sukulainen)

- Tapani Simonp. Määttä (s.n.1650 k.1712)

+

•

○

Pohjois-Karjala, Pielinen Määtät ja Määttäset

- Ensimmäiset pysyvät asukkaat saapuivat Pielisen rannoille 1500-luvun alkupuolella. Nurmeksen kylä mainittiin asuttuna paikkana ensimmäistä kertaa vuonna 1556, jolloin kylässä kerrottiin asuvan 50 "ryssää" – siis karjalaista ortodoksisuukoista väestöä. Kylä sijaitsi Laatokalta Lappiin ja Vienaan kulkevan vesiväylän varrella.
- Pohjois-Karjalassa lähes koko maakunnan kaikki talot saivat uudet asukkaat Stolbovan rauhan 1617 ja erityisesti ruhtuurisodan 1656-58 jälkeen. Ennen Stolbovan rauhaa maakunta oli täysin ortodoksinen ja 1683 protestanttien osuus oli n.92 % taloluvusta *Lähde: Veijo Saloheimo, Pohjois-Karjalan historia 2 ja 3.*
- Stolbovan rauha vuonna 1617 mullisti Pohjois-Karjalan asutus- ja kieliolot. Karjalaisväestö pakeni Venäjälle verotusta ja käännytystyötä. Tilalle virtasi uutta väkeä Savosta ja Kainuusta - **Määttäsen suku** tuli Mönninvaaraan tämän asutusaallon mukana vuonna 1648.

Haplotyyppien avulla voidaan jäljittää asutushistoriaa

- Varhaisessa esihistoriassa tapahtuneiden geenimutaatioiden perusteella koko ihmissuku voidaan jakaa sukuhaaroihin. Näitä sukuhaaroja kutsutaan halporyhmiksi - miehillä on omat haploryhmänsä, naisilla omansa. Haploryhmille on annettu kirjaintunnukset (A, B, C, D...). Isä- ja äitilinjoilla on omat kirjaintunnisteiset haploryhmänsä, jotka **eivät ole yhteydessä toisiinsa**. Pääryhmistä mutaatioiden kautta syntyneille alaryhmille on annettu omat tunnuksensa, jotka on nimetty kansainvälisten sopimusten mukaisesti esim. mutaatiot N-M231 ja I-M253.
- Haplotyyppien avulla voidaan jäljittää yksilöiden ja populaatioiden tai kansojen historiaa eli miten ihmiset ovat kymmenien tuhansien vuosien aikana liikkuneet, mihin asettuneet pidemmäksi aikaa, milloin sukulinjat ovat haarautuneet jne.
- **Mitokondrio-DNA (mtDNA)** periytyy VAIN äidiltä lapsille (*pojille ja tytöille*) sisältäen tietoa VAIN suoran äitilinjan historiasta.
- **Y-kromosomi DNA (Y-DNA)** VAIN isältä pojalle kertoen VAIN suoran isälinjan historiasta

Geneettinen tutkimus edistyy

- ❑ **Ihmisen perimä (genomi) selvitettiin kokonaan vuonna 2003.** Tämän mahdollistivat kehittyneet testimenetelmät ja supertietokoneiden huimasti lisääntynyt laskentateho.
- ❑ Ihmisgenomiprojektin jälkeen kuluneiden 20 vuoden aikana käsityksiä perimästä on korjattu ja **geenin käsittekin on uudistettu.** Myöskään roska-DNA:ksi aikoinaan kutsuttu DNA-alue ei ole roskaa, vaan sisältää lukuisia tärkeitä toimintoja.
- ❑ **Nobel-palkinto vuonna 2022**
 - Ruotsalainen **Svante Pääbo** sai viime vuoden lääketieteen ja fysiologian Nobelin palkinnon muinaisgenetiikan tutkimuksistaan. Pääbo on kehittänyt keinoja, joilla voi eristää muinaisista, kymmeniä tuhansia vuosia vanhoista luista dna:ta.
- ❑ **Me kaikki olemme hybridejä, Homo sapiens on monen lajin risteymä** Yle Areena:

[LINKKI](#)

Kolme geenisuku- tutkimuksen päätestiä:

- ❑ **Mieslinjaisia sukuhaaroja selvitetään Y-DNA-tutkimuksin.** Sukupuolikromosomi Y periytyy vain isältä pojalle. Se vastaa ainoastaan miessukupuolen ominaisuuksien kehittymisestä (*ei vaikuta ulkonäköön, älykkyyteen tms.*).
- ❑ **Äitilinjatesti eli mtDNA-testi** on äidiltä periytyvän mitokondrion DNA:n tutkimusta, jolla saadaan selville testatun äitilinjan haplotunnus. Kaikki lapset perivät mitokondrion ainoastaan äidiltään.
- ❑ **Kokonaisperimä (*autosomaalitest*) on nk. serkkutesti,** joka FamilyTreeDNA -firmalla on nimetty **Family Finder-testiksi**. Se kertoo, ketkä testatuista jakavat yhteisiä geenejä, joko isän tai äidin tai molempien vanhempien kautta.

ISÄLINJAN Y-DNA testi ei osoita lähisukulaisuutta – sillä etsitään isälinjojen sukulaisuuksia menneisyudessa.

Lähisukulaisuuksia etsitään nk. serkkutestillä eli autosomaalitestillä – ”tarkasti” n. 4 tai 5 sukupolvea.

Netissä on paljon materiaalia mm.:

- Suomen sukututkimusseura – koulutusta [LINKKI](#)
- Ahti Kurrin kotisivut – DNA-sukututkimus [LINKKI](#)

+
●
○

Määttä/ Määttänen -sukujen asutushistoria –

Ari Kolehmainen 2021

- Määttien varhainen kantaisä on isälinjan Y-DNA:n perusteella elänyt Karjalan Kannaksella varhaisella keskiajalla tai rautakauden lopulla ennen sukunimien syntyä.
- Määttien haploryhmästä (N-ZS10792) polveutuvat myös mm. Happoset, Laasoset ja Tuunaiset. Osa näistä suvuista on lähtöisin Savonlinnan ympäristöstä.
- Ovatko Määtät Karjalan Määttiä vai Savossa jo varhain asuneita Määttäsiä?
- **Kolehmainen Ari**, sukututkija, Suomen historian maisteri –
<https://www.menneenjaljet.fi/>

+

●

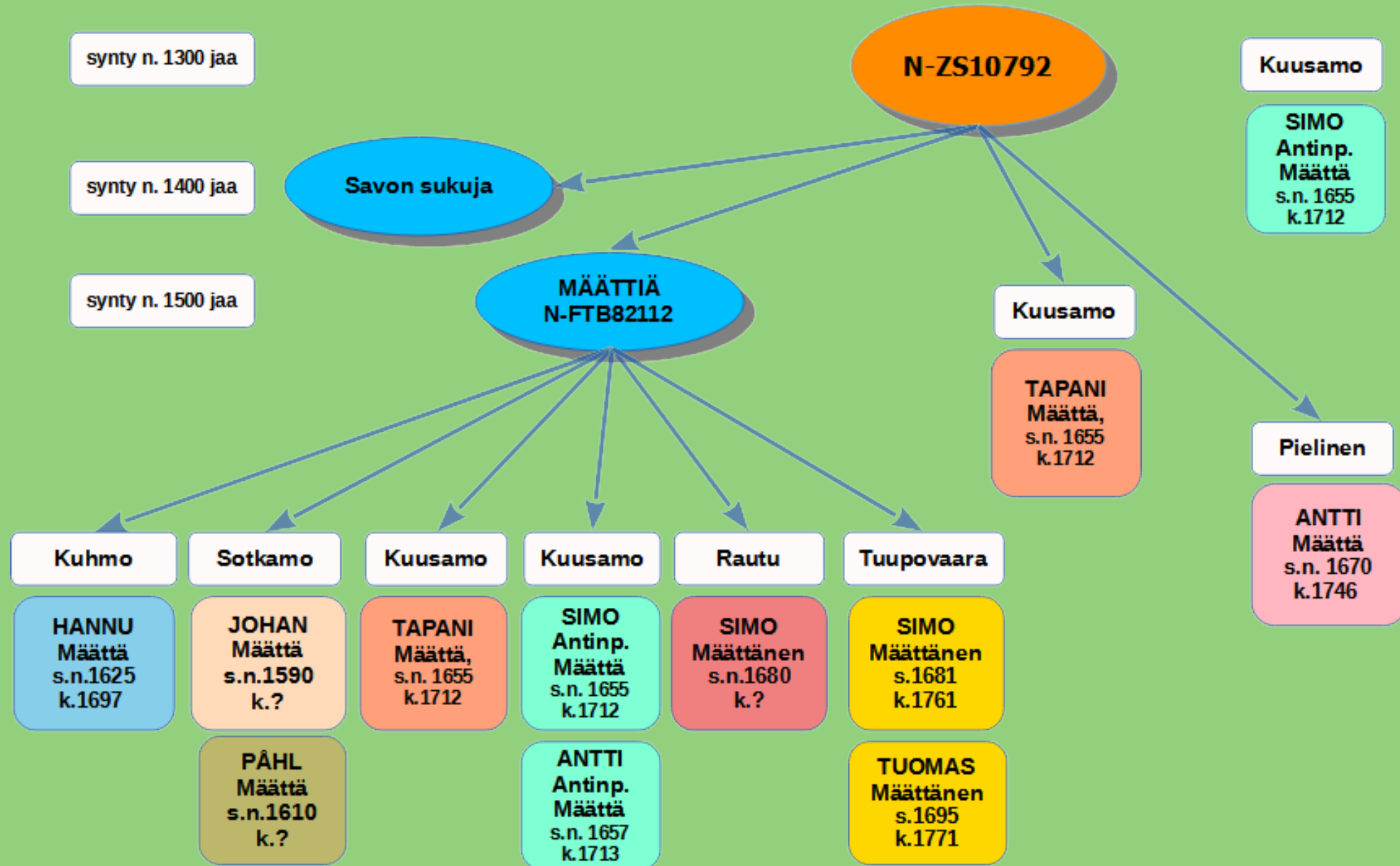
○

Määttä/ Määttänen sukujen isälinjan Y-haplo N-ZS10792

8/2023

- N-ZS10792 päätehaplo on tuloksena yhdellä Kuusamon Simo Antinp. Määttä (*s.n. 1655 k.1712*) sukuhaaralla.
- N-ZS10792 jälkeläishaplon N-FTB82112 ovat saaneet tulokseksi seuraavat sukuhaarat:
 - Kuhmon Hannu Määttä
 - Sotkamon Johan ja Pahl Määttä
 - Kuusamon Simo ja Antti Antinp. Määttä sekä Tapani Simonp. Määttä sukuhaarat
 - Raudun Simo Määttänen
 - Tuupovaaran Simo ja Tuomas Määttäsen sukuhaarat
- N-ZS10792 jälkeläishaplon N-FTD51348 ovat saaneet Pielisen Antti Määttän jälkeläiset
- N-ZS10792 jälkeläishaplon N-FTC70410 on saanut Kuusamon Tapani Simonp. Määttän sukuhaara

N-ZS10792-haplo ja Määttä/Määttänen suvut (FT DNA 8/2023)

+

•

○

**Selviteltäviä
sukukysymyksiä on
vielä!**

**Määttästen ja Määttien
sukulaisuuskysymys on vielä ratkaisua
vailla – jääkö se arvoitukseksi?**

**Molempien sukuhaarojen
asutushistoriassa riittää vielä
tutkittavaa.**

❖ **Isälinjan Y-DNA testejä tulisi tehdä
lisää jo testatuista Määttä-
sukuhaaroista**

❖ **Testaukseen tavoiteltavia sukuhaaroja:**

- **Pohjanmaan vanhat Määttät**
- **Perä-Pohjolan Määttät**